

Gallok – Kampen om Sameland

Författad av Marit Lundgren

FILMFAKTA

Artikelnummer: KU21419

Ämnen: Miljö, Biologi,
Samhällskunskap

Målgrupp: År 7-9, Gy

Speltid: 29 min

Produktionsår: 2019

Språk: Svenska

Urspr.land: Sverige

Producent: Tell Aulin

Manus och regi: Truls Anderssen

Produktionsbolag:

Deep Sea Productions

I samproduktion med:

Sveriges Television AB

Filmpool Nord AB

Relation04Media AS

Ett stort svart hål hotar Tor och hans familj. Ett gruvbolag planerar att öppna en ny gruva där de bor i Gállok. Den plats där Tor vuxit upp i en orörd natur och där samerna har sina renar. Samtidigt inser Tors gamla kompis Kjell att han står inför nya möjligheter. Jobb och affärer kan komma tillbaka till Jokkmokk. Snart står de på vardera sidan av konflikten och hänvisar till sina samiska rötter för att legitimera sin sak. En dokumentär om kampen mot gruv och prospekteringsbolagens frammarsch i Sverige och Sapmi. En kamp som förts mot Sveriges mineralpolitik, allmänt i Sverige men i synnerhet i Sapmi, där man skänker bort mineralerna till riskkapitalister som vill utöka sina redan stora rikedomar.

Filmen speglar även effekterna av Sveriges handlande med att splittra den samiska befolkningen och lokalsamhället i olika grupperingar. En del har tvingats att lämna sina samiska rötter och bli försvenskade. Vem har rätt att kalla sig same?

LÄROPLANSMÅL LGR11 och LGY11

Centralt innehåll från LGR 11 och LGY11 matchar filmen.

Medvetenhet om det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Eleven visar mycket goda kunskaper om samisk kultur. Eleven kan också föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor.

Biologi

Natur och Samhälle Årskurs 4-6, 7-9

Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling.

Samhällskunskap, Gymnasiet

Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Samhällsekonomi, till exempel ekonomiska strukturer och flöden i Sverige och internationellt. Försörjning, tillväxt och företagande, resursanvändning och resursfördelning utifrån olika förutsättningar.

Teknik Årskurs 9 Kunskapskrav

Eleven kan föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang kring hur några föremål och tekniska system i samhället förändras över tid och visar då på drivkrafter för teknikutvecklingen. Dessutom kan eleven föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö.

Frågebanken

Frågor till filmen. Använd i helklass efter filmen, gör som gruppuppgift eller individuellt. Ha gärna frågorna till handa under filmen och anteckna lite så blir det lättare att föra diskussion efteråt.

- Hur viktig är rennäringen för samer?
- Vem räknas som "riktig" same?
- Vad står LKAB för och i vilken stad ligger dem?
- Vad består gruvavfall av och hur mycket bildas varje år i Sverige?
- Hur mycket koldioxid släpps ut varje år från gruvindustrin?
- Vad gör Bergmästaren?

- Vem ger tillstånd till att undersöka mark efter mineraler?
- Vad menas med bearbetningskoncession?

Fördjupning:

- Ökat behov av metaller krävs för att utvecklingen av elbilar, solceller och vindkraftverk ska gå framåt.
- Hur påverkas gruvbrytningen i världen när det ställs mot miljö- och kulturvärden?
- Hur påverkas utvecklingen av grön teknik av att Kina har 90% av de sällsynta jordartmetallerna och hur farligt är det för miljön och människorna där?
- Varför återvinns inte jordartsmetallerna i din mobil, tv-apparat, mm när de är så sällsynta?

Övningsbanken

Det går utmärkt att använda dessa frågor som grund för att fördjupa sig ytterligare och eleverna kan därför använda dem till att välja olika frågor och argumentera för dem.

Välj en mineral, miljöaspekt eller fördelar och nackdelar med gruvbrytning och skriv en uppsats och redovisa sedan för klassen.

Innan och efter filmen:

Här följer några exempel på saker att ta reda på:

1. Hur kan miljön påverkas av prospektering och gruvbrytning?
2. Varför är de sällsynta jordartsmetallerna viktiga för "grön teknik"?
3. Vad innebär Sveriges Minerallag för markägare i Sverige?
4. Beskriv prospekteringsprocessen?
5. Ta reda på effekter av prospektering och gruvbrytning i Sverige? I vilka delar av landet vill företag prospektera och hur påverkar det befolkningen?

Fakta om:

Kallak på svenska, Gáallok på samiska. Det är platsen några mil utanför Jokkmokk i Norrbotten som den senaste tiden blivit symbol för ett enat samiskt gruvmotstånd. Här vill det brittiska bolaget Beowulf Minings bryta järnmalm. Kommunen säger ja, samebyarna i området som är beroende av marken för sin renskötsel, säger nej.

Gruvplanerna har delat Jokkmokks befolkning i två, men de tycks ha skapat en större enighet bland samerna i stort.

- I Sverige är både gruvindustrin och rennäringen klassade som riksintressen. När gruvor planeras inom renskötselområdet är det alltså två riksintressen som ställs mot varandra
- Sverige har varit ett viktigt gruvland i flera hundra år. I början av 1900-talet fanns nästan 500 gruvor, de flesta små. Sedan dess har både antalet gruvor och antalet arbetstillfällen minskat mycket, samtidigt som den totala malmproduktionen ökat rejält (drygt 70 miljoner ton, 2013).
- Idag ger branschen ca 10 000 direkta jobb och ytterligare ca 35 000 indirekta.
- Sverige har aldrig producerat så mycket järnmalm som nu. Landets just nu fyra järngruvor står för ungefär 90 procent av hela EU:s produktion. Men eftersom EU har en mycket liten del av världens gruvindustri är den svenska järnmalmsproduktionen bara 1,4 procent av den globala.
- Mineral är ett gemensamt namn för allt som bryts i gruvor eller täkter.
- Gruvor är ett gemensamt namn för verksamhet där man bryter

malm eller fossila bränslen.
Detta till skillnad från...

- ...täkter, dit både kalkbrott, stenbrott och sandtag hör. Gruvor och täkter regleras av olika lagstiftning, minerallagen och miljöbalken. Tillstånd för gruvverksamhet prövas dessutom enligt båda lagarna, och av olika myndigheter i olika skeden.
- I svenska gruvor bryts framför allt järn, koppar, zink och bly men också silver, guld och s.k. sällsynta jordartsmetaller. Järnmalm står för ungefär hälften av den svenska produktionen i ton räknat.

[Gruv och minerallandet Sverige - SGU](#)

[Lär dig skillnaden mellan mineraler och metaller](#)

[Sveriges mineralstrategi - Regeringen](#)

[Natursskyddsföreningen Gruvindustrins gruvligaste effekter](#)

Periodiska systemet

<https://www.ptable.com/?lang=sv>

[Naturskyddsforeningen.se - Grön Teknik](#)

Googla på Grön teknik för att fördjupa dig i ämnet och utvecklingen av gruvbrytningen samt behovet av nya metaller och mineraler.

Mer om:

Gállok är en film om gruvdriften i norra Sverige, dess starka ekonomiska krafter - och de känslor som den väcker. Tor är naturfotograf och aktiv i kampen mot den nyplanerade gruvan i Gállok. Förutom de uppenbara spår en grävning skulle sätta på miljön skulle den vara förödande för traktens rennäring. Gruvbolagen från södra Sverige och Storbritannien ställs mot byns befolkning, men lokalbefolkningen ställs också mot varandra. Många tror att en gruva vore räddningen för bygden. Förutom att skildra en kamp mellan David och Goliat är Gállok ett kärleksfullt porträtt av en fars och dotters tro på och arbete för ett gemensamt mål.